

Mənəvi qaynaqlarımız

Görkəmli yazıçı-ədəbiyyatşünas Mir Cəlal Paşayevin yurd sevgisi ilə mənalananmış ömür yolu, zəngin ədəbi-elmi yaradıcılığı və mükəmməl pedaqoji fəaliyyəti xalqa xidmətin bənzərsiz örnəklərindən biri kimi zaman keçdikcə daha böyük önəm daşıyır, dərin və əhatəli araşdırmalarla mükəmməlləşir.

Unudulmaz ədibin soy-kök şəcərəsi, mənsub olduğu ailənin kimliyi yaşadığı dövrün siyasi-ideoloji yasaqları şəraitində əhatəli öyrənilməyib, oxuculara bitkinliyi ilə çatdırılmayıb. Xalqa dəyərli övladlar bəxş etmiş Mir Cəlal ailəsinin yetirmələri də cəmiyyətə yetərinə tanındılmayıb.

Tədqiqatçı-jurnalist Dəyanət Səlimxanlının böyük söz ustasının dünyaya göz açdığı Güney Azərbaycanda və nümunəvi bir ailə qurduğu ölkəmizdə apardığı 5 illik axtarıqların nəticəsi olaraq ərsəyə gətirdiyi “Soy ağacı. Müqəddəs yolun işıqlı davamı” kitabı bu baxımdan bir sıra qaranlıq məqamlara aydınlıq gətirib, önəm daşıyan sualları cavablandırır. Həyatı və yaradıcılığı ilə otaylı-butaylı Azərbaycanın mənəvi zənginlik timsalına çevrilmiş, ortaq sevgi qazanmış şəxsiyyətləri arasında şərəfli yer tutan Mir Cəlal Paşayevin anadan olmasının 117-ci ildönümü günündə bu dəyərli nəşrin müəllifi ilə müsahib olduq.

– **Azərbaycanın uzun illər çoxsaylı filoloq, tarixçi və jurnalistlərinin sevimli müəllimi olmuş Mir Cəlalın bioqrafiyası zəngin olduğu kimi, həyat və fəaliyyəti də geniş öyrənilmişdir. Necə oldu ki, siz bu silsiləyə nəşə əlavə etmək üçün araşdırmalara başladınız?**

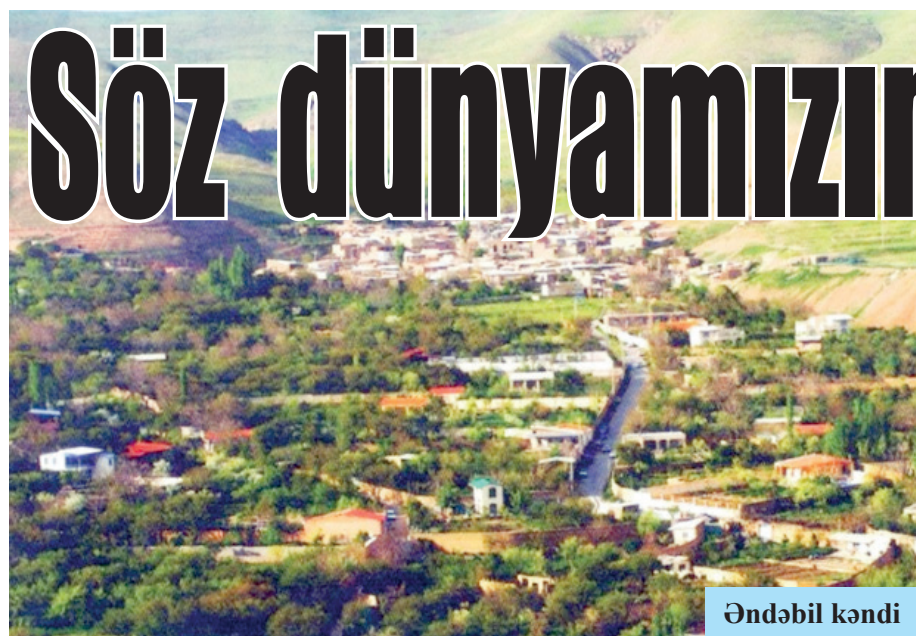
– Doğrudan da, Mir Cəlal müəllimin həyatının Quzey Azərbaycanla bağlı dövrü, onun buradakı ədəbi-elmi və pedaqoji fəaliyyəti barədə xeyli dəyərli əsər yazılıb, qiymətli araşdırmalar aparılıb. Amma onun o tayda da, bu tayda da böyük hörmət və nüfuz qazanmış ailəsi, doğmaları barədə xalqımız bir çox önəmli məsələlərdən xəbərsiz idi. Mənim bu axtarışa başlamağım səbəb isə 2005-ci ildə Prezident İlham Əliyevin sərəncamı ilə klassik yazıçıların əsərlərinin yeni qrafikalı əlifbamızla çap edildiyi dövrdə yaranan bir sual oldu: Mir Cəlal Paşayev harada anadan olub?

XX əsrin klassikləşmiş ədibi Mir Cəlal Paşayevin yeni çap edilmiş kitabını oxuyarkən görkəmli yazıçımızın təcümeyi-halında onun 1908-ci ildə Təbrizin Əndəbil kəndində anadan olmasını öyrəndim. O vaxta qədərki kitablarda, hətta ilk ensiklopediyamızda Ərdəbil görkəmli yazıçının doğum yeri kimi göstərilirdi. Məni maraq götürdü: Ərdəbil, yoxsa Əndəbil? Sonradan öyrəndim ki, yazıçı məhz Əndəbildə dünyaya göz açıb. “Əndəbil” sözü də yeni ədəbiyyata səbəbsiz salınmayıb.

Mir Cəlalın nəsil şəcərəsini dərinlən öyrənmək üçün Güney Azərbaycana get-

məyi qərara aldım. 2009-cu ilin iyununda yazıçının bibisi oğlu Mir Rəsulla Təbrizə getdik. İlk olaraq Mir Cəlalın qohum-əqrəbasını soraqladım, Əndəbili arayıb-axtardım. Mir Rəsulun dostu Səidağa Əndəbil kəndinin Təbriz yaxınlığında olduğunu söylədi və bizi oraya apardı.

Əndəbil kəndində bizi yüksək hörmətlə qarşıladılar. Kənd sakinləri görkəmli yazıçının babalarının yaşadığı həyatı, evi

Əndəbil kəndi

bizə göstərdilər. Dedilər ki, Mir Cəlalın Mir Maqsud adlı bibisi nəvəsi Təbrizdə yaşayır. Təbrizə qayıdanda Mir Maqsudu axtarıb tapdıq. O dedi ki, Mir Cəlal dayım, həqiqətən, Əndəbildə doğulub, sonra Gəncəyə oxumağa gedib. Dayıoğlu Hafiz Paşayev 2005-ci ildə Güneyə gələndə 2 dəfə Əndəbildə oldu, ata yurdunu ziyarət etdi. Sonra Mir Maqsud bizi nəsilərinin tarixi ilə tanış elədi və söy-kök şəcərəsinin surətini bizə verdi.

– **Kitabınızda bu şəcərədən əlavə, xeyli qiymətli sənəd və mənbələr də yer alıb. Onları necə əldə etdiniz?**

– Bizə bildirdilər ki, nəslin 14 əsrlik tarixini öyrənmək üçün İranın dini-tarixi saxlanclarına getmək lazımdır. Beləliklə, ölkənin Qum Elm Hövzəsinə yola düşdük. Burada nəşəşünaslıq elmləri doktoru Seyid Hüseynlə görüşdük. Şəcərəni göstərib, gələcəyimizin məqsədini izah etdik. Alim bizə dedi ki, əlavə məlumat üçün xeyli vaxt lazım gələcək. Yaxşısı budur siz bizimlə əlaqə saxlayın.

Burada təhsil alan həmyerlimiz Rza Şükürbəyli ilə əlaqə yaratdıq. Beləliklə, 5 il ərzində Təbriz və Əndəbildən əlavə, Sofyan, Şəbüstşər, Urmiya və Tehrandə olduq. Qədim mənbələrə söykənən dəyərli faktlar və sənədlər əsasında şəcərəni tamamlayan xeyli material topladıq.

– **Kitabınızda Əndəbillə bağlı oxucunu təsirləndirən maraqlı epizodlar var...**

– Güney Azərbaycanda seydilər kəndi kimi tanınan Əndəbilin tarixi 8 əsrə çatır. Oradakı qoç abidələri bu tarixin ayrı-ayrı dövrlərinin yadigarıdır. Mir Cəlalın babası Mir Məhəmməd (Paşa bəy), atası Mir Əliəşrəf, onun övladları Mir Xəlil, Mir Cəlil, yazıçının anası Fatimə haqqında

Söz dünyamızın Mir Cəlal yolu

illik fəaliyyəti dövründə Mir Xəlil onun qərarlarını yüksək səviyyədə həyata keçirib. O, Təbrizdə olan Güney ziyalıları ilə də sıx əlaqə saxlayıb.

Mir Cəlalın soy-kök şəcərəsi

– **Mir Cəlalın daşdığı Paşa soyadı kiminlə bağlıdır?**

– Araşdırma zamanı yazıçının əmisi uşaqlarından Mir Həsən qeyd etdi ki, Mir Cəlalın babası Mir Məhəmməd Əndəbilin kəndxudası olub. O, xeyirxah, sərvətini kasıblarla bölüşən bir insan imiş. Mir Məhəmmədi görən kasıblar “Paşam gəldi, paşam gəldi” deyib üstünə qaçarmışlar. “Paşa” soyadı da buradan qaynaqlanıb. Bu gün də nəslin genində yaşayan xeyirxahlıq, alicənablıq bax buradan gəlir.

– **Kitabda görkəmli yazıçımız Mir Cəlalın ötən dövrlərdə arxa planda qalmış insani keyfiyyətləri, ailəsi barədə çoxlarına məlum olmayan fakt və epizodları da oxucular maraqla qarşılayıblar.**

– Mir Cəlalın milli ziyalı, realist yazıçı, dərin zəkali alim, tələbələrinə övlad sevgisi ilə yanaşan müəllim olması, təlim və tərbiyə metodları, mərhəmət və və şəfqəti, səbr və dözümlü, səhləri bağışlaması, ailə sevgisi, övladlarının tərbiyəsinə diqqəti, qonşulara, qonağa xoş münasibəti söy-kökündən, ailə tərbiyəsindən gəldiyinə görə araşdırmalarım məni bu mövzuları da öyrənməyə həvəsləndirdi. Mir Cəlalın “Ömür-gün yoldaşım Püstəxanım və övladlarım mənim şah əsərimdir” sözləri onun müdrik ailə başçısı kimi necə nəcib şəxsiyyət olduğundan xəbər verir. Atası Mir Əliəşrəfin onu Gəncəyə təhsil arxasınca yola salarkən verdiyi nəsihət, söylədiyi müdrik kəlamları bu ailənin müqəddəs dəyərlərimizə sayğı və bağlılığının göstəricisi kimi kitaba əlavə etdim.

– **Sevimli ədibimiz Mir Cəlal müəllimlə bağlı yurdumuzun Güneyində apardığınız axtarış və tapıntıları qısaca necə ifadə edərdiniz?**

– Bunu kitabın sonunda belə yazmışam: Əndəbildə böyük bir tarix var – 14 əsrlik tarix. Əndəbildə bir yol var – Mir Cəlalı Azərbaycanın bu tayına gətirən işıqlı tale yolu!

– **Maraqlı məlumatlara görə təşəkkür edirik.**

Söhbəti apardı: Tahir AYDINOĞLU XQ